

There is one tendency in the book that I find troubling, however. Bohlman continually draws analogies with the Eurovision Song Contest in order to support his various arguments and on the whole I find these unconvincing. One example concerns his discussion of the 1980 Norwegian entry performed by Mattis Haeta and Sverre Kjelsberg which juxtaposed a Norwegian folk song and Sammi yoiking. Despite the fact that the song came third to last, Bohlman claims that it “drew attention to the larger question of nationalist politics”. Haeta, who represented the nationless people of the Saamis, “made it clear that the music of a nationless people could represent the nation” (p. 291). I wonder how many voters shared Bohlman’s somewhat idealistic sentiment?

The Eurovision Song Contest undoubtedly has a nationalist and competitive dimension, but does the voting mentality really extend beyond a simple and somewhat parochial nationalism (i.e. voting for political allies and neighbouring countries/cultures)? I am concerned at times that this book, which is designed to be a text book in America, is not fully representative of Europeans and their experiences. Despite this reservation, Bohlman does offer a refreshing and detailed account, a sort of a “Rough Guide to Alternative European Nationalism”, which will surely prove an indispensable item on any reading list for studies of musical nationalism. It may even pave the way for new modules based around an alternative perspective on European nationalism today.

Danijela Špirić

SPEAKING OF MUSIC: MUSIC CONFERENCES, 1835–1966,
[ГОВОР О МУЗИЦИ: МУЗИЧКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ, 1835–1966]

ed. by James R. Cowdery, Zdravko Blažeković, and Barry S. Brook,

RILM, New York, 2004, ISBN 1-932754-00-X, 740 pp.

Имајући богато искуство у раду на музичким библиографијама, познати амерички музиколог Бери С. Брук (Brook) је још пре више од тридесет година схватио значај евидентирања зборника радова са научних скупова у целом свету чија је главна или споредна тема била у вези с музиком. Године 1966. основао је *RILM* (*Répertoire International de Littérature Musicale*), институцију коју финансирају Међународно музиколошко друштво (*IMS*) и Међународно удружење музичких библиотека, архива и документационих центара. Сарадници *RILM-a* су вредно прикупљали податке о свим музиколошким издањима која су се почев од те године појављивала у свету и објављивали их у годишњацима. Б. Брук је убрзо схватио да би било неопходно да се поглед усмери и на прошлост, па је дао импулс за рад на серији *Reйроспективе*, у којој су пре овог најновијег издања објављене три књиге библиографија. Брук је умро 1997. године оставивши за собом врло обимну, али несређену библиографску грађу за књигу о зборницима радова, па су његови сарадници из *Rilm-a* наставили тај рад који би, међутим, сасвим посустао да цео пројекат није добио велику финансијску помоћ једне америчке приватне фондације.

Ова обимна књига великог формата садржи податке о око шест хиљада радова о музици изложених на скоро пет стотина научних скупова одржаних од 1835. до 1966. године. Доминирају библиографске јединице о музиколошким скуповима, али заступљени су и они посвећени психологији, образовању, акустици, филозофији, ауторским правима, итд.

Језгро књиге чини поглавље *Хронологија и садржаји* у коме су редом наведени сви обухваћени скупови, од првог, одржаног у Паризу 1835. (*Први европски историјски конгрес*), до скупа одржаног 1966. такође у Паризу, на тему нових технологија за музичку репродукцију (*Стереофонија и музичка репродукција*). Дати су сви релевантни подаци о скуповима и наведени (по абecedном реду) учесници сваке појединачне конференције с насловима својих радова. Сви наслови су дати у оригиналу и у преводу на енглески. Из материјала изложеног у овом поглављу може се запазити да су Французи имали велику иницијативу током 19. века, тако да је чак пет првих конференција одржано у њиховој земљи. Природно је то што је број скупова одржаних за време оба светска рата био симболичан: током Првог само су се окупиле американисти (Вашингтон, 1915), а током Другог се број стално смањивао: шест конференција 1939, три 1940, по једна следеће две године, и ниједна више до 1945. Нарочити замах је приређивање скупова добило после 1945, о чему сведочи податак да њихов број у периоду 1946–1966. није био много мањи од броја свих претходних скупова (од 1835).

Најраније спомињање јужнословенског подручја пронашли смо у јединици о Међународном фолклорном конгресу у оквиру светске колумбовске изложбе одржане у Чикагу 1893. Наведена су учешћа Фридриха Крауса са радом *Зашићо се комјонују национални ејови: Размишљања илустрирана једном ђесмом ђуслара из Босне и Херцеговине*, и Вида Вулетића-Вукасовића са радом *Неколико белешки о ђесмама Јужних Словена*. Овај други аутор се спомиње и као учесник Међународног конгреса народних традиција у Паризу 1902 (са радом о корчуланској морешкој). Запазили смо да су у међуратном периоду на различитим скуповима из Србије наступили само Дивна Вековић која је говорила о народним песмама у извођењу српских жена (Конгрес антропологије и праисторијске археологије у Паризу 1931.) и Милоје Милојевић са прилогом о музичком образовању (Први међународни конгрес о музичком образовању, Праг, 1936, на коме су, између осталих, учествовали и Константин Бранлоју, Алојз Хаба, Емил Жак-Далкроз и Еитор Виља-Лобос).

Од послератних конференција, најпре издвајамо скуп Међународног савета за народну музику (International Folk Music Council, IFMC) у Блумингтону 1950, на коме је Џорџ Херцог говорио о музичким карактеристикама југословенске епике, а Алберт Лорд о југословенској епској поезији. Споменути наслови нам дају повод за размишљање о томе да ли је требало да уредници *Говора о музици* ипак унесу одредницу „Југославија“ у индекс, уместо што су на том месту стрелицом упутили на називе бивших југословенских република, односно данашњих самосталних држава, као и на одредницу „словенске државе“. Чињеница је да се и у каснијем раздобљу наилази на радове који се тематски односе на целу територију бивше савезне државе или на један њен део који се простирао преко републичких граница. Тако је Илија Маринковић на бечком Међународном музичком конгресу 1953. излагао о националном правцу југословенске музике и његовом значају, Радослав Хрватин на Конгресу Савеза фолклориста Југославије на Цетињу 1963. о пентатоници у

Југославији, а Радмила Петровић на конференцији Међународног савета за народну музику у Будимпешти 1964. о најстаријим записима народних песама у Југославији. Ипак, Југославија се спомиње у рубрици „Организатори конференција“ (стр. 592), с обзиром на то да су и Југословенски одбор за византијске студије и Удружење фолклориста Југославије постојали на савезном нивоу. Уредници овог издања су, у ствари, проблем класификације и индексирања учесника и тема из наше бивше земље решили по аналогiji са случајевима Чехословачке и Совјетског Савеза, а чини се да такав приступ ипак има више предности него недостатака.

Увид у ову библиографску књигу даје нам потврду да је велика већина конференција у датом периоду одржана у Немачкој, а знатан број и у Француској (претежно о католичкој музици) и Италији. Недостаје увид у скупове одржане у Русији и потом у Совјетском Савезу, што је вероватно последица необјављивања зборника радова прочитаних на скуповима.

У *Говору о музици* регистровано је свих једанаест конгреса фолклориста Југославије, од првог (1952), до једанаестог (1964). Тако су своје место у овој светској библиографији добила и три српска града, јер је пети конгрес приређен у Неготину и Зајечару, а осми у Ужицу. И Београд је уведен у списак градова организатора конференција, захваљујући томе што је у њему 1927. године одржан Други међународни конгрес византијских студија. Узгред, о музици су на том скупу говорила само два учесника: Амеде Гастуе о латинским средњовековним документима о византијском појању, и Јиндрих Квјет о антифону из Седлеца сачуваном у Библиотеци Универзитета у Прагу. Домаћин једанаестог византолошког конгреса поново је била Југославија (Охрид, 1961). Међу учесницима су били чувени Егон Велес и његов свршени постдипломац Димитрије Стефановић, а од домаћих музиколога још Роксанда Пејовић и Јелена Милојковић-Ђурић.

Библиографија која је скупљена и обрађена у овом издању даје нам прилику и да пратимо постепени продор српске музикологије и сродних наука у свет учешћем наших музичких писаца на скуповима у иностранству. На списку учесника конгреса о музичком образовању у Бриселу 1953. уочава се име Миодрага Васиљевића, на конференцији IFMC у Ослу 1955. биле су Олга Сковран и Оливера Младеновић, на етномузиколошком скупу у Вежимону 1956. Љубица и Даница Јанковић, на Конгресу Међународног музиколошког друштва у Келну 1958. и конгресу *Musica antiqua Europae orientalis* у Бидгошћу (Пољска) 1966. Стана Ђурић-Клајн, на конференцији IFMC у Злину (Чешка) 1962. Радмила Петровић, на Међународном конгресу библиотека и музеја извођачких уметности у Амстердаму 1965. Синиша Јанић, Рашко Јовановић и Милена Николић.

У поглављима која следе после хронолошког списка конференција и њихових садржаја, сви наведени радови су тематски разврстани у следећа поглавља: *Референтни материјали и грађа* (библиографије, енциклопедије, тематски каталози), *Историјска музикологија /Забавна музика/* (антика, средњи век, све до 20. века), *Етномузикологија* (сваки континент посебно, затим цез и популарна музика), *Звучни извори* (органологија, разне групе инструментата, укључујући електрофоне), *Извођачка љракса и нојџација* (хронолошки), *Теорија, анализа и композиција* (ритам, метар, темпо, темперовање, хармонија, контрапункт, стилска анализа, итд.), *Педагогија* (предшколска, школска, уни-

верзитетска, за аматере), *Музика и групе уметности* (игра, драмске уметности, поезија и остала књижевност, ликовне уметности, укључујући иконографију), *Музика и сродне дисциплине* (филозофија, естетика, психологија, физиологија с терапијом, археологија, физика, социологија, лингвистика и семиотика, итд.), *Музика у богослужењу и обреду* (јеврејска, византијска и друге источнохришћанске, римокатоличка, протестантска, будистичка и друге).

Сваки рад са спискова датих у првом, хронолошком поглављу, обрађен је према имену аутора, после кога се наводе библиографски подаци са упућивањем на одговарајућу референцу у првом поглављу, и најзад кратак резиме рада (некад само у једној реченици). Књигу закључују три индекса без којих би овакво издање било незамисливо: индекс места одржавања конференција, организатора и здружени ауторски и предметни.

Говор о музици се може читати на различите начине. Биће првенствено од користи истраживачима којима су потребни конкретни библиографски подаци, али и онима које интересује еволуција идеја у музици, динамика и смисао њихових промена и зрачења. Драгоцено је што су сви подаци који су изложени у овом изванредном издању доступни и на Интернету.

Мелиша Милин

Драгана Јеремић-Молнар, Александар Молнар

**МИТ, ИДЕОЛОГИЈА И МИСТЕРИЈА У ТЕТРАЛОГИЈИ РИХАРДА
ВАГНЕРА – ПРСТЕН НИБЕЛУНГА И ПАРСИФАЛ,**

Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, 2004.

На 476 страница које укључују кратки предговор аутора, сам текст, подељен на три дела, са уводом, додатке 1 и 2, попис литературе и илустрација (28), 8 нотних примера као и три врсте регистра (именски, митолошки и предметни), добили смо ново и драгоцено дело, прву књигу овакве врсте, што је наглашено и у ауторском предговору, прву књигу о Рихарду Вагнеру на нашим просторима.

Дело брачног и научничког пара Јеремић-Молнар није само прва књига о Вагнеру у Србији, већ једна замашна, и по квантитету и по квалитету свеобухватна социолошко-психолошко-филозофско-религијско-литерарно-музичка студија која се заснива на новим поставкама као и на врло импозантној по броју наслова литератури (око 600 библиографских јединица).

Мултидисциплинарност приступа условљена је већ и самом личношћу и делом Рихарда Вагнера, чије кључне опере *Прстен Нибелунга* и *Парсифал*, главне експоненте композиторовог погледа на свет, аутори приказују у другом светлу, сматрајући да Вагнерова идеја преображава човечанства изложена у овим сценским делима, није досада на задовољавајући начин проблематизована.

Без обзира на напомену у Предговору да су „о феномену Вагнер“ избегавали писање „езотеричног штива и стварања још једне у низу књига